

ДВА ЕТЮДА ЗА АЛТЕРНАТИВНИЯ ВАПЦАРОВ

I

Вапцаров извън канона

Това заглавие, естествено, не означава стремеж да бъдат прогонени литературната личност на Вапцаров, както и неговото творчество от някакъв окончателен литературен канон, да останат извън този свръхканон. Напротив, то сочи, че се търси място за социокултурната фигура на поета и за неговата поезия в един силно драматично проблематизиран канон. Демонстрирана е амбицията да се види явлението Вапцаров и извън досегашния, от времето на социалистическата епоха, канон, но в никакъв случай тази литературноисторическа операция да не бъде мислена като отстраняване на Вапцаров от канона, като абсолютно деканонизиране. Очевидно и по отношение на 30-те години на XX в. върви процесът на плуралистично разпластяване на канона, при което не е само въпросът кой ще остане, кой ще попадне наляво или надясно, но и кой ортодоксално ще изрази едната или другата тенденция и кой няма напълно да се вмести.

През всичките години след 1939 г. (взимаме тази историческа кота като прелом като начало на Втората световна война) в отношението към Вапцаров има някакъв драматичен дискомфорт. Олевял окончателно, той не е напълно признаван от левите – те си имат свои литературни йерархии, които не винаги го поместват – поне първоначално. Дори някак е видима тенденцията да бъде снизходително маргинализиран. Същевременно лите- ратори с демократични разбирания заявяват специални пристрастия към Вапцаров. Литературни критици и историци, които никога не биха написали нито ред за Младен Исаев, Христо Радевски или Георги Караславов (да не говорим за одиозните Крум Кюлявков или Станислав Вихров), се опитват отново и отново да интерпретират Вапцаров. И причината съвсем не е само в трагическата му лична съдба.

Двойствеността в отношението към Вапцаров продължава да се изразява литературноисторически през десетилетията от втората половина на XX в. Канонизирането (един „нарастващ“ и сякаш излизащ извън кон-